

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ 2024

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Εφηβική παραβατικότητα: «Η σημερινή γενιά παίζει εκτός ορίων»

Πριν από ένα, περίπου, χρόνο, δύο μαθήτριες της Δ΄ Δημοτικού τσακώθηκαν σε τέτοιο βαθμό που χρειάστηκαν πέντε δάσκαλοι για να τις χωρίσουν. Την ίδια μέρα, σε άλλη περιοχή, η αστυνομία συνέλαβε έναν 16χρονο που τραυμάτισε με κατσαβίδι δύο συνομηλίκους του. Μετά από δύο ημέρες, κατά τις βραδινές ώρες, δύο παρέες εφήβων πραγματοποίησαν ληστείες, οι μεν με θύμα συνομηλίκές τους, οι δε τον ιδιοκτήτη ενός μίνι μάρκετ. Λίγες μέρες νωρίτερα, στην ίδια περιοχή, τρία ανήλικα κορίτσια χτύπησαν και λήστεψαν ανήλικες. Τα περιστατικά εφηβικής παραβατικότητας έχουν γίνει καθημερινά, προκαλώντας έντονο προβληματισμό.

«Κατά κανόνα τα περιστατικά που αφορούν παραβατικότητα ανηλίκων κυμαίνονται στη χώρα μας στα 5.000 ετησίως, αριθμός που αντιστοιχεί στο 5%-6% του συνόλου· η Ελλάδα παραμένει πιο χαμηλά στην παραβατικότητα ανηλίκων σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη και τις ΗΠΑ», υπενθυμίζει ο Γιάννης Πανούσης, καθηγητής Εγκληματολογίας.

Σε κάθε περίπτωση, δεν είναι μόνο ο αριθμός των περιστατικών, αλλά και η μορφή της βίας που προκαλεί ανησυχία. «Μέχρι πριν από λίγα χρόνια, η πλειονότητα των συλλήψεων (περίπου 80%) αφορούσε παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, δηλαδή ανήλικοι που, καθώς οδηγούσαν χωρίς δίπλωμα, εμπλέκονταν σε τροχαία», τονίζει ο κ. Πανούσης, «τα υπόλοιπα αφορούσαν σωματικές βλάβες, φθορές ξένης ιδιοκτησίας, ορισμένες ληστείες και εμπορία/χρήση ναρκωτικών». Τα πρόσφατα στοιχεία δείχνουν ότι αυξάνεται η συχνότητα τέλεσης βιασμών και ληστειών, η κατοχή όπλων και ναρκωτικών.

Ιδιαίτερη αίσθηση προκαλούν στον έμπειρο εγκληματολόγο η σκληρότητα, την οποία οι έφηβοι επιδεικνύουν. «Φαίνεται να μην έχουν κανέναν οίκτο ούτε φιλαλληλία¹ για τα θύματά τους, εξ' ου και ανεβάζουν υλικό στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης από πραγματικούς ή εικονικούς

¹ Η ειλικρινής αγάπη που έχει κάποιος άνθρωπος προς τους συνανθρώπους του.

βιασμούς», παρατηρεί. «Συμπεριφέρονται λες και είναι ένα παιχνίδι προκλήσεων και εξουσίας πάνω στους άλλους. Επιπλέον, φέρουν μαζί τους όπλα ή αιχμηρά αντικείμενα, τα οποία, στην καλύτερη περίπτωση, επιδεικνύουν στα θύματά τους, όταν δεν τα χρησιμοποιούν εναντίον τους».

Το πολιτισμικό τρίπτυχο «χρήμα – σεξ – περιπέτεια» ερμηνεύει, σύμφωνα με τον κ. Πανούση, την τωρινή έξαρση. «Το τρίπτυχο κρυβόταν πάντοτε πίσω από τη συμπεριφορά των εφήβων, όμως η τωρινή γενιά φαίνεται ότι παίζει εκτός ορίων. Τα σύγχρονα παιδιά ωριμάζουν πολύ νωρίτερα απ' ό,τι συνέβαινε παλιότερα και αυτό εκφράζεται και στην παραβατική συμπεριφορά», σημειώνει. Ως επί το πλείστον, τα παιδιά αυτά δεν προέρχονται από οικογένειες με προβλήματα. «Τα στοιχεία δείχνουν ότι κατά 85% είναι γόνιμοι “κανονικών” οικογενειών με ό,τι βέβαια μπορεί να συμπεριλαμβάνει ο εν λόγω όρος», αναφέρει με νόημα ο κ. Πανούσης.

Σύμφωνα με τον Φώτη Σπυρόπουλο, δικηγόρο, επίκουρο καθηγητή Ποινικού Δικαίου στο Philips University και αντιπρόεδρο του Κέντρου Μελέτης του Εγκλήματος, «ο αριθμός ενδέχεται να είναι πολύ μεγαλύτερος. Βλέπουμε μόνο την κορυφή του παγόβουνου. Ο διαδικτυακός, για παράδειγμα, εκφοβισμός μεταξύ ανηλίκων περνάει εν πολλοίς “κάτω από το ραντάρ”».

Τη θεωρία του παραβατικού υποπολιτισμού επικαλείται από την πλευρά του ο κ. Σπυρόπουλος. «Σύμφωνα με αυτή, η παραβατικότητα των ανηλίκων αποτελεί αντίδραση στις αρχές της μεσαίας τάξης», εξηγεί, «η δυσκολία των παιδιών αυτών να κοινωνικοποιηθούν, τα ωθεί στη βία». Η συγκεκριμένη θεωρία μοιάζει να έχει διαχρονική ισχύ και σε εποχές έκπτωσης αξιών ακόμα μεγαλύτερη. «Ενισχύοντας την αυτοεκτίμηση των παιδιών μπορούμε να προλάβουμε την εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς», συμπληρώνει ο ίδιος.

Ο κ. Σπυρόπουλος επισημαίνει ότι «συνολικά το έγκλημα γίνεται πιο βίαιο και από αυτή την τάση δε θα μπορούσε να εξαιρεθεί η νεανική και εφηβική βία». Η βία είναι ένα πολιτισμικό φαινόμενο, η παραβατική συμπεριφορά των παιδιών δεν μπορεί να εξετάζεται μεμονωμένα από τη συνολική έκφραση βίας – σε κάθε μορφή.

*Άρθρο (διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης) της δημοσιογράφου
Ιωάννας Φωτιάδη, εφημερίδα Η Καθημερινή 25/10/2023*

Κείμενο 2

Στοιχεία από τις συλλήψεις ανηλίκων το Σεπτέμβριο του 2023

1.353 συλλήψεις ανηλίκων
μέσα σε ένα μήνα (Σεπτέμβριος 2023)

ΤΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ

Πρόκληση σωματικών βλαβών

86

Βιασμός ή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας, γενετήσιες πράξεις με ανηλίκους ή ενώπιόν τους, πορνογραφία ανηλίκων

17

Παραβάσεις του ΚΟΚ και της οδικής ασφάλειας

242

Παράβαση της νομοθεσίας περί όπλων

28

Εξαρτησιογόνες ουσίες

75

Κλοπές και ληστείες

292

Εγκληματική οργάνωση

7

ΔΡΑΚΟΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Η κυρία Ντορεμί

Το απόσπασμα είναι από το μυθιστόρημα της Λιλίκας Νάκου «Η Κυρία Ντορεμί», εκδόσεις Δωρικός. Στη σκηνική ενότητα πρωταγωνιστές είναι ο διευθυντής του Γυμνασίου (με καταγωγή από τη Ζάκυνθο) και η νεαρή καθηγήτρια (Ντορεμί).

- Λοιπόν, δεσποινίς Κατερίνα, η δουλειά σας στο Γυμνάσιο είναι μπόλικη και φοβάμαι μήπως δεν τα βγάλετε πέρα. Καθώς βλέπετε, σας μιλώ καθαρά... Αρκεί να σας πω ένα μόνο: Κάθε τάξη έχει περίπου 150 μαθητές, όλο απείθαρχα αγόρια. Πρέπει να ξέρετε πως το Γυμνάσιό μας είναι αρρένων. Λοιπόν βάλτε με το νου σας τι γίνεται. Υπάρχουν έξι τάξεις, από 150 αγόρια η κάθε μια, γίνονται απάνω από χίλιοι μαθητές!... Θα έπρεπε να 'χαμε χωροφύλακες να τα φυλάνε. Α, μου κάνει γελώντας ο κύριος Ρώμας². Στις τελευταίες τάξεις θα έχετε μαθητές πιο μεγάλους όχι μόνο στο ανάστημα αλλά και στην ηλικία από σας!

- Και πώς γίνεται αυτό, κύριε διευθυντά; ρώτησα με έκπληξη.

- Θα σας εξηγήσω το γιατί, δεσποινίς, μη βιάζεστε... Τα παιδιά της έκτης, πολλές φορές παρά τη θέλησή τους, φτάνουν στις τελευταίες τάξεις του Γυμνασίου την εποχή που τους παίρνουν στρατιώτες... Πάνε λοιπόν στο στρατό, τελειώνουνε τη θητεία τους, κι έπειτα έρχονται πίσω και ξαναμελετάνε, για να πάρουν αυτό το πολυπόθητο χαρτί του Γυμνασίου... Νομίζουν πως μ' αυτό το απολυτήριο θα πετύχουν κανένα διορισμό στο Δημόσιο, να εξασφαλιστούν. Ενώ θα έπρεπε να υπάρχουν άλλες σχολές, πρακτικές, που να τους βοηθούν πολύ περισσότερο στη ζωή και να τους μαθαίνουν τέχνες. Αφήνουν λοιπόν τα κτήματά τους, τα χωράφια τους, για να κολλήσουν σε καμιά θεσούλα, είτε στην επαρχία είτε στην Αθήνα. Είναι αλήθεια πως οι περισσότεροι Κρητικοί, κι αν φύγουν για τις πολιτείες, στενοχωριούνται τόσο πολύ, που ξαναγυρίζουν στα χωριά τους, στα κτήματά τους... Αγαπούν, βλέπετε, πάνω απ' όλα την ελευθερία τους, τα όπλα, τα τσακώματα, το κυνήγι στα βουνά, κι έτσι δε βαστάνε κλεισμένοι μέσα στα γραφεία. Γι' αυτό εγώ τους αγαπώ μ' όλα τα στραβά τους. Είναι σαν αγρίμια... Είδα με τα μάτια μου έναν πρώην μαθητή μου να γυρίζει από την Αθήνα, όπου τον είχαν διορίσει σε γραφείο. Μόλις ξαναπάτησε το πόδι του στο Ρέθυμνο, άρχισε να τρέχει σαν τρελός για να φτάσει στο χωριό του που ήταν απάνω στο βουνό! Μου φώναξε τρέχοντας: «Ίντα θαρρείς, δάσκαλέ μου; Βαστά τα' αγρίμι μέσα στο κλουβί; Κάλλιο σαράντα μέρες νηστικός παρά να καλοτρως και να 'σαι στα δεσμά!...»,

² Ο Διευθυντής του σχολείου

μου έκανε. Αλλά για να ξανάρθουμε στην κουβέντα μας, δεσποινίς Κατερίνα, σας λέω πως δεν υπάρχουν στον κόσμο μαθητές πιο ατίθασοι, πιο άτακτοι από τους Κρητικούς. Όλο φασαρία και καζούρα κάνουν. Αλίμονο στο δάσκαλο που δε θα μπορέσει με το πρώτο να τους επιβληθεί... πάει, χάθηκε!...

Θέμα Α

A.1. Να αποδώσετε συνοπτικά σε μία παράγραφο 70-80 λέξεων τις απόψεις κυρίου Γιάννη Πανούση σχετικά με τη νεανική παραβατικότητα, όπως αποτυπώνονται στο **Κείμενο 1**.

Μονάδες 20

Θέμα Β

B.1. Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της **Στήλης Α'** το γράμμα από τη **Στήλη Β'** που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση με βάση το περιεχόμενο του **Κειμένου 1** (χωρίς αιτιολόγηση των απαντήσεών σας).

Στήλη Α'	Στήλη Β'
<p>1. Στη δεύτερη παράγραφο του Κείμενου 1 αναφέρεται ότι:</p>	<p>α. Τα ποσοστά της νεανικής παραβατικότητας στην Ελλάδα είναι μικρότερα σε σχέση με την Ευρώπη και τις ΗΠΑ.</p>
	<p>β. Τα ποσοστά της νεανικής παραβατικότητας στην Ελλάδα είναι μεγαλύτερα σε σχέση με την Ευρώπη και τις ΗΠΑ.</p>
	<p>γ. Τα ποσοστά της νεανικής παραβατικότητας είναι ίδια σε σχέση με την Ευρώπη και τις ΗΠΑ.</p>
<p>2. Στην τρίτη παράγραφο του Κείμενου 1 διατυπώνεται η άποψη ότι ανησυχία προκαλούν:</p>	<p>α. Ο αριθμός των περιστατικών νεανικής βίας.</p>
	<p>β. Η μορφή της νεανικής βίας.</p>
	<p>γ. Ο αριθμός των περιστατικών και η μορφή της νεανικής βίας.</p>

<p>3. Στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο καθηγητής Γιάννης Πανούσης τονίζει ότι:</p>	<p>α. Οι έφηβοι σπάνια επιδεικνύουν οίκτο για τα θύματά τους.</p>
	<p>β. Οι έφηβοι δεν επιδεικνύουν ποτέ οίκτο για τα θύματά τους.</p>
	<p>γ. Οι έφηβοι ελάχιστες φορές επιδεικνύουν οίκτο για τα θύματά τους.</p>
<p>4. Στην πέμπτη παράγραφο του Κειμένου 1 υποστηρίζεται η θέση ότι:</p>	<p>α. Τα παιδιά που αναπτύσσουν παραβατική συμπεριφορά προέρχονται κατά κύριο λόγο από προβληματικές οικογένειες.</p>
	<p>β. Τα παιδιά που αναπτύσσουν παραβατική συμπεριφορά δεν προέρχονται ποτέ από προβληματικές οικογένειες.</p>
	<p>γ. Τα παιδιά που αναπτύσσουν παραβατική συμπεριφορά δεν προέρχονται κατά κύριο λόγο από προβληματικές οικογένειες.</p>
<p>5. Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 η αρθρογράφος θεωρεί ότι:</p>	<p>α. Η νεανική βία είναι ένα ξεχωριστό φαινόμενο.</p>
	<p>β. Η νεανική βία εντάσσεται στη συνολική έκφραση της βίας σε μία κοινωνία.</p>
	<p>γ. Η νεανική βία πρέπει να εξετάζεται μεμονωμένα.</p>

Μονάδες 15

B.2. Να συγκρίνετε τα **Κείμενα 1** και **2** ως προς το περιεχόμενό τους. Να αναπτύξετε την απάντησή σας σε ένα κείμενο 60 – 70 λέξεων.

Μονάδες 10

Β.3.α. Στη φράση που σας δίνεται από το **Κείμενο 1**, να εντοπίσετε την οπτική γωνία του συντάκτη (μονάδες 2) και να κάνετε τις απαραίτητες μετατροπές, ώστε να δηλώνεται **βεβαιότητα** με κάθε δυνατό τρόπο (μονάδες 3): «ο αριθμός ενδέχεται να είναι πολύ μεγαλύτερος, βλέπουμε μόνο την κορυφή του παγόβουνου...».

β. «Σε κάθε περίπτωση ... όπλων και ναρκωτικών»: Στη συγκεκριμένη παράγραφο του **Κειμένου 1**, να εντοπίσετε την **πρόθεση** του πομπού (μονάδες 2) και αιτιολογήσετε την απάντησή σας (μονάδες 3)

Μονάδες 10

Θέμα Γ

Γ.1. Πώς ερμηνεύει ο διευθυντής του σχολείου τη συμπεριφορά των μαθητών στο **Κείμενο 3**; Να απαντήσετε, αξιοποιώντας τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Ποια είναι η δική σας θέση σχετικά με το ρόλο του κοινωνικού περιβάλλοντος στη διαμόρφωση της προσωπικότητας των νέων; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Θέμα Δ

Δ.1. Σύμφωνα με την Ιωάννα Φωτιάδη, αρθρογράφο του **Κειμένου 1** «Τα περιστατικά εφηβικής παραβατικότητας έχουν γίνει καθημερινά, προκαλώντας έντονο προβληματισμό». Η ίδια, στο κείμενό της, καταγράφει μία σειρά από ανάλογα γεγονότα σε διαφορετικές περιοχές της Ελλάδας. Με αφορμή αυτά, (αλλά και αντίστοιχα περιστατικά στα οποία έχετε γίνει μάρτυρας) αποφασίζετε να αναρτήσετε στο προσωπικό σας ιστολόγιο (blog) ένα άρθρο 350 – 400 λέξεων στο οποίο:

α. Να αναφέρετε τα αίτια που γεννούν τη σύγχρονη βία και παραβατικότητα, ιδιαίτερα στους εφήβους και

β. Να αναδείξετε πώς, κατά τη γνώμη σας, μπορεί να συμβάλλει το σχολείο στην αντιμετώπιση της κατάστασης αυτής;

Όποια κι αν είναι η άποψή σας, να την υποστηρίξετε τεκμηριωμένα, αξιοποιώντας δημιουργικά τα **Κείμενα 1** και **2**.

Μονάδες 30

Επιμέλεια: Βούλγαρης Βασίλης, Φιλολόγος